

1.12.2017

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

OM 21/41/2016

LAUSUNTO TYÖRYHMÄN EHDOTUKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ RIKOSASIOISSA JA KANSALLISEN TURVALLISUUDEN YLÄLÄPITÄMISEN YHTEYDESSÄ

Oikeusministeriö on 7.11.2017 pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä, jäljempänä *ministeriö*, lausuntoa tämän asiakirjan otsikossa mainitusta asiasta. Ministeriö kiittää varatusta tilaisuudesta antaa lausunto. Pyydettyä lausuntonaan ministeriö toteaa seuraavaa:

Kommentit ehdotetun lain 9 lukuun

Yleislakiehdotuksen 55 §:n nimenä on kantelu Tietosuojaviranomaiselle. Ministeriö katsoo, että on asianmukaista viitata kyseiseen oikeussuojakeinoon kantelu-sanalla, vaikka direktiivin suomenkielisen version 52 artiklassa käytetäänkin virheellisesti valitus-sanaa. Yleislakiehdotuksen 55 §:n nimi on perusteltu, jos tarkastelee tietosuojadirektiivin 52 artiklan ruotsinkielistä versiota. Kanteluterminä tulisi käyttää myös oikeusministeriössä valmisteilla olevassa tietosuojalakiehdotuksessa. Kanteluterminä onkin syytä olla yhdenmukainen hallintolain (434/2003) 8 a luvussa käytetyn termistön kanssa, jos tarkoituksena on soveltaa hallintolain säännöksiä silloin kun Tietosuojaviranomaiselle tehdään kantelu. Kun hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa muutamissa kohdissa viitataan hallintolain soveltamiseen, olisi hyvä lisätä 55 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin maininta hallintolain soveltamisesta kantelujen käsittelyyn. Jos työryhmän ehdottamassa laissa poikettaisiin hallintokantelujen käsittelyä koskevista prosessuaalisista säännöksistä, tulisi tämäkin käydä selkeästi ilmi pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Muut mahdolliset kommentit työryhmän mietintöön

Yleisperustelujen 5.2 luvussa käsitellään keskeisiä ehdotuksia. Sivulla 42 todetaan seuraavasti: ”Esityksessä ei ehdoteta hallinnollisen seuraamusmaksun ottamista käyttöön ehdotetun yleislain soveltamisalalla. Tietosuojaviraston mahdollisuus antaa rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää koskevia oikeudellisesti sitovia määräyksiä sekä mahdollisuus tehostaa niitä uhkasakolla, rekisteröidyn oikeus saada korvaus kärsimästään vahingosta sekä rikoslain virkarikos- ja muu rangaistussääntely huomioon ottaen seuraamusmaksun käyttöönottoaminen ei ehdotetun lain soveltamisalalla ole tarpeen. Esityksessä ehdotetaan direktiivin minimivaatimusta laajempia toimivaltuuksia Tietosuojavirastolle, mikä osaltaan mahdollistaisi laajemman keinovalikoiman puuttua lainvastaiseen henkilötietojen käsittelyyn. Rangaistusluonteisesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta säätämistä viranomaistoiminnassa tapahtuvan lainvastaisen menettelyn seuraamukseksi ei myöskään voida pitää Suomen oikeusjärjestelmässä tavanomaisena ratkaisuna.” Ministeriö katsoo, että asia on perusteltu hyvin. Lisäperusteluina sille, ettei hallinnollisia seuraamuksia oteta käyttöön, voidaan mainita myös laillisuusvalvonta ja viranomaistoiminnan budjettisidonaisuus. Tatti-työryhmän mietinnössä tässä asiassa oli eriäviä näkemyksiä. Kyseisessä mietinnössä on sivuilla 28-35 ministeriön näkemyksen mukaan kuvattu hyvin sitä, miksi hallinnolliset seuraamukset eivät sovi viranomaistoiminnassa tapahtuvan lainvastaisen

menettelyn seuraamuksiksi. Ministeriö katsoo, että tietosuojalaissa tulisi päätyä samaan ratkaisuun hallinnollisten seuraamusten osalta eikä soveltaa hallinnollisia seuraamuksia viranomaisiin tai julkista hallintotehtävää hoitaviin.

Yleisperustelujen 8 luvussa käsitellään riippuvuutta muista esityksistä. Siinä mainitaan oikeusministeriön Tatti-työryhmän mietintöön liittyvä säädöshanke, kaksi sisäministeriön säädöshanketta, yksi valtiovarainministeriön säädöshanke ja yksi puolustusministeriön säädöshanke. Maa- ja metsätalousministeriössä EU:n tietosuojauudistuksesta johtuvat säädösmuutokset tehdään yhdellä hallituksen esityksellä. Ministeriön hallituksen esitysluonnoksen nimi on Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta ja eräiden maa- ja puutarhatalouteen liittyvien lakien kumoamisesta. Kyseinen luonnos on lausuntokierroksella (oikeusministeriö yhtenä lausunnon antajana). Sen hankenumero on MMM009:00/2017. Kyseiseen ministeriön hallituksen esitysluonnokseen sisältyy yksi lakiehdotus, jolla on riippuvuussuhde yleislakiehdotukseen. Kyseinen laki on Metsähallituksen erävalvonnasta annettu laki (1157/2005) ja siltäkin osin liityntä on vain kyseisen lain 13 §:ään, jossa säädetään suppeasta esitutkinnasta. Luonnoksen yleisperustelujen 6 luvussa, joka koskee riippuvuutta muista esityksistä, viitataan oikeusministeriön tietosuojadirektiiviä koskevaan hallituksen esitykseen ja sisäministeriössä valmisteilla olevaan hallituksen esitysluonnokseen, joka koskee henkilötietojen käsittelyä poliisitoimissa.

Muut mahdolliset kommentit työryhmän mietintöön

Yleislakiehdotuksen 2 §:ssä viitataan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*). Näin ollen esimerkiksi tuomioistuinten rikosasioita koskevia ratkaisuja koskevien tietojen luovuttamisen edellytykset tulisivat jatkossakin julkisuuslaista. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan laeista esimerkiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 58 §:n 2 momentissa säädetään esitutkintaviranomaisen, syyttäjän ja tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa tietyistä tuomioista ja päätöksistä Maaseutuvirastolle. Kun Maaseutuvirasto käsittelee kyseisiä tietoja, sovelletaan tällöin tietosuoja-asetusta ja tulevaa tietosuojalakia. Tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Kyseisessä artiklassa säädetään seuraavasti: ”Rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Kattavaa rikosrekisteriä pidetään vain julkisen viranomaisen valvonnassa.” Ministeriö pitää säännöstä tulkinnanvaraisena. Kun tietosuoja-asetuksen 10 artiklalla on yhtymäkohta yleislakiehdotukseen, olisi hyvä, jos hallituksen esitysluonnoksen jatkovalmistelussa todettaisiin jotain kyseisestä tietosuoja-asetuksen artiklasta. Näin siksi, että asioiden linkki tulee siis siitä, että rikosasioissa tuomioita ja päätöksiä koskevat tiedot luovutetaan julkisuuslain nojalla viranomaisille ja muille tahoille. Kyseisten luovutustensaajien taas tulee henkilötietojen käsittelyssään ottaa kyseinen tietosuoja-asetuksen 10 artikla huomioon.

Ministeriö haluaa yleisenä huomiona todeta, että kaiken kaikkiaan EU:n tietosuojauudistus muodostaa erittäin vaikeaselkoisen kokonaisuuden. Esimerkiksi hallinnollisia seuraamuksia koskevien tietojen käsittelyyn sovellettaisiin tietosuoja-asetusta ja tulevaa tietosuojalakia, kun taas rikosasioissa sovellettaisiin tietosuojadirektiiviin perustuvaa yleislakiehdotusta. Tästä voisi mainita hallituksen esityksen perusteluissa.

Lopuksi ministeriö haluaa vielä todeta, että tietosuojadirektiiviin perustuva hallituksen esitysluonnos on huolellisemmin valmisteltu kuin aikaisemmin julkaistu Tatti-työryhmän mietintöön sisältyvä hallituksen esitysluonnos. Nyt lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa on esimerkiksi asianmukaisesti otettu säädösvalmisteluohjeet huomioon.

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Neuvotteleva virkamies

Toni Tuomainen